

Renda Bàsica Universal i salut mental

La desigualtat econòmica és un dels determinants principals de la salut de les poblacions, en especial, la diferència d'ingressos sembla ser el factor decisiu per a determinar la salut mental d'una societat. L'augment de la desigualtat econòmica va acompanyat d'un augment dels trastorns mentals, com ja va assenyalar l'Organització Mundial de la Salut (OMS), el 2011, a Europa en un dels seus informes.

Hi ha autors com Richard Wilkinson i Kate Pickett que han estudiat a fons el fet que els éssers humans som molt sensibles a les desigualtats i com aquestes acaben instal·lant-se al nostre cos (sota la pell), per dir-ho així. Aquests autors defensen que les desigualtats afecten la salut mental

de les persones i que no n'hi ha prou enfocant-ho com una qüestió psicològica individual, sinó que cal abordar els problemes estructurals que causen els elevats nivells de desigualtat i malestar mental. Així, doncs, si es redueixen els índexs de desigualtat econòmica –l'abisme actual en els ingressos, per exemple– el benestar i la qualitat de vida de les persones augmentaran. Les polítiques de protecció social i econòmica esdevenen fonamentals per a donar estabilitat i seguretat a la vida i a la salut de les persones, com són aquelles polítiques que suposin augmentar la despesa social i assignar recursos a les accions sobre els determinants socials de la salut, reduir les des-

Direcció publicació:

Beatriz San Román,
Irene Salvo i Silvina Monteros

Continguts d'aquest número:

Sergi Raventós

Imatges:

Beto Compagnucci

Coordinació:

Victòria Badia

Notícies i Agenda:

Chandra Clemente i Eva Vázquez

Subscripció i contacte:

gr.afin@uab.cat

ISSN: 2013-2956

AFIN

Grup de Recerca

UAB

Universitat Autònoma de Barcelona

igualtats de renda a través de la fiscalitat, incrementar la despesa pública en serveis de salut, educació i serveis socials, o polítiques d'ocupació i de millora de les pensions.

Crisi i salut mental

Les crisis econòmiques i socials s'associen a un creixement en la prevalença dels trastorns mentals i a un increment del risc de patir problemes d'aquest tipus. Diversos estudis des de diferents disciplines corroboren l'existència d'una relació de causalitat entre mercat laboral-atur-precarització i trastorns mentals. Per això, són les polítiques socials i no només les sanitàries les que potencialment poden revertir aquesta situació.

Els efectes socials de la gran crisi econòmica iniciada el 2008 han estat devastadors en la salut mental de la població. La comunitat acadèmica i professional del sector de la salut mental han constatat l'augment del patiment psíquic –ansietat i depressió, que exacerben altres trastorns mentals– i l'empitjorament dels símptomes de malestar mental amb la crisi i les conseqüències de les polítiques de retallades en els serveis públics –particularment

en la salut, però també l'ensenyament– que repercuteixen en l'atenció a l'usuari i en els propis professionals, portades a terme per molts governs. Els efectes de les retallades dels serveis públics s'han fet evidents durant la pandèmia de COVID-19 amb una manca d'efectius i de recursos. Es produeix, doncs, una situació de continuïtat en la precarització i l'afectació en la salut mental entre la crisi econòmica del 2008 i la pandèmia de la COVID-19 ocorreguda el 2020.

Les greus conseqüències econòmiques i socials derivades de la crisi de la pandèmia de la COVID-19 –sobretot la pèrdua dels llocs de treball i congelació de l'activitat econòmica, i la seva repercussió en els ingressos– també tenen repercussions en la salut mental. Segons l'Organització Mundial de la Salut (OMS), amb la pandèmia de la COVID-19, en coexisteix una altra de deteriorament de la salut mental deguda a l'aïllament social, les incerteses, les pors, l'estrès, l'empitjorament de les condicions materials de vida, les pèrdues i els dols, en definitiva, una pandèmia en salut mental que és conseqüència de tots els canvis negatius que ha suposat la COVID-19.

Salut mental i insuficiència d'ingressos

Els ingressos econòmics estan directament vinculats al nivell de salut. Hi ha una relació directa entre ingressos i benestar emocional que es dona a totes les economies desenvolupades.

Sabem que la pobresa impedeix a les persones l'accés a una vida digna, a l'educació, al transport i a d'altres factors vitals per a la plena participació en

la societat. Ser exclòs de la vida social i rebre un tractament d'inferioritat és una causa de pitjor salut i l'origen de riscos més elevats de patir una mort prematura. Tanmateix, la pobresa té un impacte en les funcions cognitives –l'anomenada pels especialistes “visió de túnel”–, que fa que totes les energies mentals de la

persona es destinin a resoldre la seva supervivència econòmica immediata, evitant dedicar-les a d'altres funcions i tasques que no siguin estrictament per la supervivència diària.

Les persones aturades, alguns grups étnico-racials, la gent treballadora empobrida, les mares en solitari, les persones grans o amb discapacitat, les refugiades i les sense llar estan més exposades a la pobresa i a patir problemes de salut importants. Les persones que viuen al carrer, per exemple, tenen una esperança de vida de 26 anys per sota de la mitjana de la població.

Més concretament, pel que fa a la salut mental, també hi ha prou evidències que l'estrès que produeix viure en la pobresa és particularment perjudicial per a les mares durant l'embaràs, per als nadons, els infants i la gent més gran.

Estem vivint temps d'incertesa derivats de la pandèmia de la COVID-19, i la por al futur i l'absència de perspectives pels propers anys estan generant un augment de problemes de salut mental que diverses investigacions estan posant de manifest. La gent que té més inestabilitat i inseguretat laboral presenta més símpto-

mes relacionats amb l'ansietat, la depressió i l'insomni. Sense seguretat econòmica en la vida de les persones, aquestes no poden tenir una vida digna i desenvolupar les diferents dimensions de la seva vida necessàries per obtenir un benestar físic i emocional.

Els mercats de treball són, des de fa anys, llocs insegurs on hi ha feines inestables, marcades per la temporalitat; les entrades i sortides intermitents en l'ocupació són freqüents; les incerteses econòmiques, considerables, i els mals estats psicològics passen factura a la salut mental quan els ingressos o salaris perillenen. Estar en una posició d'inestabilitat per la dependència econòmica d'altres o d'inseguretat per una contractació precària o pel risc d'acomiadament, o no tenir ingressos per manca d'ocupació, són agents molt estressants i poden ser causa de problemes considerables de salut mental.

Cal, doncs, garantir uns ingressos per a tota la ciutadania, entre moltes raons, també per protegir la salut de les persones. Fins i tot en una economia de mercat poc regulada com és la dels Estats Units hi ha actualment en marxa de-

senes de plans pilot d'ingressos garantits (*guaranteed income*) i de Renda Bàsica Universal.

Les Nacions Unides alerten que l'actual crisi global ha incrementat els factors de risc associats als suïcidis, com la depressió o l'angoixa. També sabem que els joves són el col·lectiu més afectat per la situació, així com els treballadors de la salut, que han expressat les seves queixes a través de nombroses protestes laborals. El psiquiatra Mikel Munárriz, president de l'Associació Espanyola de Neuropsiquiatria (AEN), afirma en aquest sentit que "es previndran més suïcidis amb una Renda Bàsica Universal que amb legions de professionals psicopatologitzant qualsevol indicatiu d'esperança".

Malgrat que la pandèmia ha aguditzat i ha augmentat aquesta problemàtica de salut mental, sabem també que ja existia prèviament, ja que veníem d'una gran crisi econòmica que, d'acord amb els indicadors econòmics, no s'havia superat i havia tingut un impacte en les condicions de vida de la població, empitjorant-la.

A continuació, mirarem d'entendre la importància d'una seguretat econòmica en forma de Renda Bàsica per a tothom.

Seguretat econòmica, salut mental i la Renda Bàsica Universal

La Renda Bàsica Universal (RBU) –una assignació monetària individual, universal, incondicional, regular i suficient transferida per l'Estat o una administració pública– és una de les propostes que durant els darrers 50 anys han estat prou estudiades i en alguns llocs també experimentades –Dauphin, Canadà (1974-1979); Stockton, Califòrnia, EUA (2019-2020); Finlàndia (2017-2019); Gyeonggi-do, Corea del Sud (2019-2021); Namíbia (2008-2010) i Barcelona (2017-2019), per esmentar-ne alguns–, generalment amb resultats positius; alguns, concretament, en la salut mental. Per exemple, a Dauphin, Canadà, va haver-hi una reducció en les taxes d'hospitalització de participants respecte al grup de control (especialment per accidents i salut mental). També es va reduir la taxa de problemes de salut mental en l'atenció primària. Al pla pilot de Barcelona també es va detectar una millora en la qualitat del son de les persones participants que podria estar associada a una millora dels nivells d'estrès per motius econòmics. I els resultats del pla pilot de Finlàndia

mostren que també es va millorar l'autestima i el benestar i es van reduir els nivells d'estrès.

Una RBU podria constituir una resposta enèrgica i sòlida a la manca de protecció social que actualment pateixen milions de persones, com a conseqüència de la insuficiència del sistema de prestacions actual per donar resposta als seus problemes, i, al mateix temps, contribuir a prevenir i

millorar els problemes d'inestabilitat psicològica i de salut mental que sofreix una part molt considerable i creixent de la població.

L'impacte que ha tingut una RB en alguns indicadors socials de la salut en comunitats on s'han portat a terme plans pilot –reducció de l'estrès i les hospitalitzacions, millora en la confiança institucional, augment de la participació comunitària– fa pensar que si el seu caràcter fos més definitiu (no transitori, com han estat aquestes experiències), i amb més cober-

tura i quantia econòmica, probablement podria tenir uns efectes de transformació social molt interessants.

Aquests estudis i experiències ens poden orientar molt millor a l'hora de cercar solucions més estables i de llarga durada per als problemes de salut mental derivats de la manca d'ingressos.

Una RBU com a mesura preventiva per a la salut mental

Em centraré en dos punts que tenen relació amb els possibles efectes en la salut de la potencial implantació d'una RBU en base a les dades d'alguns projectes pilot mencionats.

1. Seguretat econòmica i salut mental

La seguretat econòmica que pot proporcionar una RBU podria reduir considerablement l'estrès que actualment experimenten determinats sectors de la població, com ara les persones aturades, les treballadores amb contractes precaris i les afectades per expedients de regulació d'ocupació (ERO), la població immigrant de països pobres, les persones amb excessos de jornada o que tenen dues o més feines per poder arribar a final de mes,

condicions que impacten en la salut mental de la població.

La pèrdua involuntària de l'ocupació provoca una situació de gran inseguretat econòmica i vital. Perdre el lloc de treball però disposar d'una RBU suposaria afrontar la situació de forma menys angoixant. La RBU pot ser, per tant, un bon factor de protecció per a la salut mental. En una situació de greu crisi derivada de la pandèmia de COVID-19, on la xifra d'atur és molt elevada i en la qual està creixent la pobresa, relativa i absoluta, l'accés a una Renda Bàsica cobra major importància social, a causa de les dificultats existents per aconseguir feines estables i dignes. El que avui és transitori i inestable és l'ocupació mateixa (i especialment l'ocupació de qualitat). L'augment de treballadors que malgrat tenir una ocupació són pobres és una realitat creixent a les nostres societats i suposa ja més d'un 12% de la població treballadora.

Una de les conseqüències més assenyalades de la RBU seria la mitigació de la pobresa, és a dir, de la privació de recursos que impedeix als individus mantenir una vida digna i, també, la realit-

zació dels seus plans de vida. Fins i tot permetria plantejar de manera realista la seva efectiva erradicació si es superés el llindar de la pobresa, és a dir, el nivell d'ingressos mínims necessaris per adquirir un adequat nivell de vida a un país determinat, normalment el 60% de la renda per càpita d'una economia en el cas dels països desenvolupats. Cal tenir present, a més, els milions de treballadors que viuen una situació de precarietat a la seva feina, amb ocupacions poc gratificants i de baixos salaris, com és el cas de bona part dels joves, dels immigrants pobres, de moltes dones, de persones amb discapacitats o dels majors de 45 anys que busquen feina; un sector laboral, el de la precarietat i els baixos salaris, que s'ha vist ampliat amb la terciarització de les economies desenvolupades en les darreres dècades.

La RBU no només possibilitaria rescatar milions de persones de la pobresa, sinó que construiria un suport de protecció, gràcies a ser preventiva i no pal·liativa, en percebre-la *ex-ante* i no *a posteriori*, de caure en una situació de pobresa.

2. Reduir la dependència material i millorar la salut

És de suposar, també, que els sectors més castigats en el mercat laboral en èpoques de crisi podrien tenir amb la RBU un matalàs econòmic més estable, augmentant la seva capacitat de decisió de continuar o no en una feina que està perjudicant la seva salut.

Tenir garantida de forma incondicional una RBU d'uns 800-900 euros mensuals (el llindar de la pobresa a Catalunya), que sigui compatible amb d'altres fonts d'ingressos, facilitaria que les persones que el cobren poguessin entrar al mercat laboral sense por de perdre la prestació, a diferència de les prestacions condicionades (no compatibles amb el treball remunerat) existents actualment, que provoquen en molts casos l'anomenada *trampa de la pobresa*, que es dona quan una persona perceptora d'un subsidi condicionat no té cap incentiu per cercar una feina i realitzar un treball remunerat, ja que això implicaria la pèrdua total o parcial del subsidi.

Tampoc suposa cap solució el petit frau fiscal que es genera pel fet de haver de realitzar una feina en negre o una ac-

tivitat submergida per complementar un subsidi d'import tan escàs que no cobreix les necessitats bàsiques.

No cal dir que per a les persones que ja pateixen problemes mentals la RBU significaria tenir certa tranquil·litat psicològica. Com a mínim podrien treballar amb la seguretat que la seva subsistència no es veuria tan afectada per una alteració o variació en el seu estat psicològic, la qual cosa, actualment, li pot suposar perdre la feina.

També s'han realitzat estimacions de les despeses econòmiques que ens po-

dríem estalviar amb una RBU. Tot i que a hores d'ara es fa difícil de calcular, una part d'aquests costos, molt probablement, es reduirien, sobretot pel que fa a determinats tipus de trastorns, com l'ansietat. L'Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic (OCDE) va publicar un informe el 2018 en el qual es quantificaven els costos socials per causes atribuïdes a problemes de salut mental a

Europa i es calculaven entre un 3% i un 4% del PIB d'un país.

Si la Renda Bàsica fos universal podrien desaparèixer, com proposen molts dels seus defensors, algunes prestacions, especialment prestacions amb quanties insuficients, inferiors al llindar de la pobresa, com ocorre actualment a molts països, i que van associades a uns requisits estigmatitzants. D'altra banda, aquestes ajudes estan descoordinades i tenen diferents criteris –un cas proper és el de la Renda Garantida de Ciutadania (RGC) i el Ingreso Mínimo Vital (IMV)–, ahora que augmenten la complexitat administrativa i burocràtica de la protecció social, que sembla feta per limitar l'accés de la gent malgrat el seu dret, produint-se l'efecte conegut com a *non-take-up*, o el no accés a les prestacions a les quals una persona hi té dret. Aquestes no-sol·licituds poden tenir diverses raons: desconeixement, estigmatització, dificultats a l'hora de reunir tots els requisits, bretxa digital, entre d'altres.

De la mateixa manera, les relacions assistencials entre usuaris i professionals dels serveis socials haurien d'estar més

orientades a tractar determinats problemes i ajudar les persones vulnerables a ser més independents i capaces, i no tant a dedicar els seus esforços a haver de controlar i fiscalitzar les seves pensions o prestacions miserables, sigui per imperatiu de l'administració o de forma arbitrària.

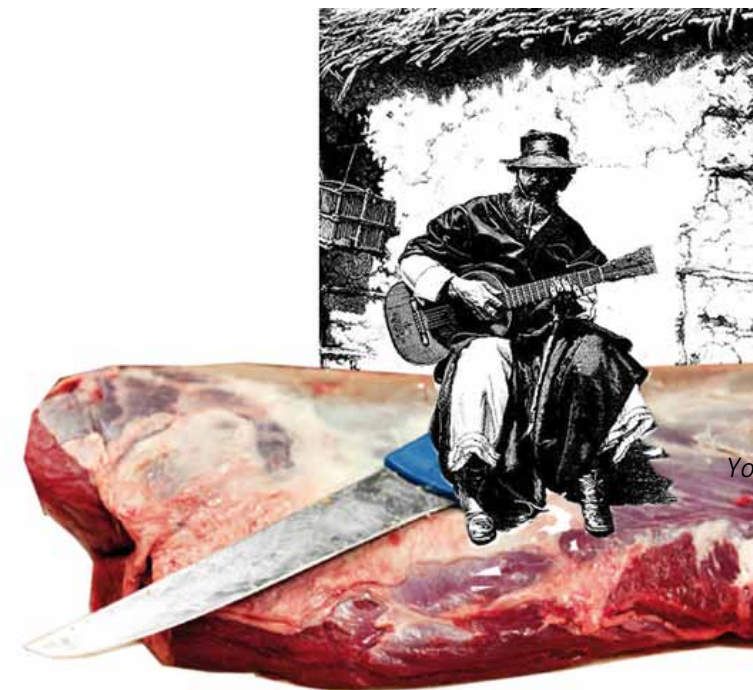
El desembre del 2016 la prestigiosa revista *British Medical Journal* – *BMJ* va publicar un article sobre els efectes específics que una RBU podria tenir en la salut en comparació amb les tradicionals polítiques de protecció social focalitzades i condicionades per a pobres. Aquest article destacava dues raons: la primera, que la RBU, al concedir-se a tothom en base a la seva universalitat, i no només a les persones que poden demostrar que són pobres, acabaria sent percebuda per la població com una assegurança general contra la pobresa, factor que donaria una gran tranquil·litat psicològica: la de saber que sempre tindràs dret a uns ingressos si la vida et va malament. La segona raó deriva de la seva incondicionalitat: permet alliberar el temps dedicat als tràmits burocràtics, que són feixucs perquè exigeixen reunir una considerable documen-

tació, demorant el procés, fins i tot durant mesos, entre la sol·licitud i l'adjudicació de l'ajuda, per demostrar que, efectivament, ets pobre, amb el que això suposa d'estigma social, i els seus efectes psicològics comprovats i que no són gens positius (sensació d'impotència, humiliació). La RBU possibilitaria també negociar en el mercat laboral amb millors garanties per rebutjar ocupacions que poden ser perjudicials per a la salut.

Arribats aquí, creiem que hi ha moltes raons per pensar que una RBU seria una bona mesura per a la salut mental de la ciutadania i també per reduir les desigualtats socials en un món on la incertesa econòmica està causant cada cop més estralls.

I cada vegada són més les veus autoritzades que així ho creuen. En el moment de revisar aquest text va arribar fins a nosaltres la notícia de la publicació dels resultats d'un estudi de la Royal Society of Arts (RSA) britànica, amb la participació dels investigadors de la University of York, Kate Pickett i Richard Cookson, sobre com una Renda Bàsica Universal pot ser un instrument eficaç per reduir l'ansietat, particularment entre els joves

d'entre 16 i 24 anys, contribuint així a combatre l'epidèmia de trastorns de salut mental. 'La Renda Bàsica Universal elevaria el sòl d'ingressos per a moltes persones, reduiria la desigualtat i eliminaria les fonts d'ansietat que especialment la gent jove troba tan desafiants', va declarar la professora Pickett, afegint que 'també reduiria enormement les despeses de la NHS [servei britànic de salut] i altres serveis'. En aquest tema, el que val per al Regne Unit val per a totes les economies desenvolupades, i això inclou, també, la nostra.

SOBRE L'AUTOR DEL TEXT

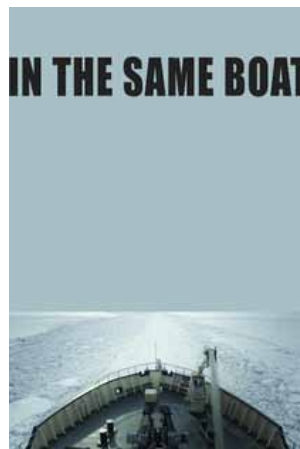
Sergi Raventós Panyella

Treballador Social i doctor en Sociologia per la Universitat Autònoma de Barcelona, és autor de la tesi doctoral "Desigualtat socioeconòmica i salut mental: la proposta d'una renda bàsica per a protegir i promoure la salut mental". Té experiència docent i d'investigació en matèries relacionades amb l'anàlisi del capitalisme i l'aparició de noves polítiques econòmiques transformadores, entre les quals hi ha la renda bàsica.

També és autor de nombroses comunicacions, articles i publicacions sobre la inserció laboral, la salut mental i la renda bàsica. Ha participat en diversos llibres, com *La renta básica en la era de las grandes desigualdades* i *La renta básica, ¿por qué y para qué?*, i ha format part del comitè organitzador de diversos seminaris, congressos i simposis sobre aquesta qüestió.

Ha estat més de 20 anys treballant a la Fundació de Salut Mental Els Tres Turons de Barcelona. Actualment és el Cap de l'Oficina del Pla Pilot per implementar la Renda Bàsica Universal del Departament de Presidència de la Generalitat de Catalunya.

PER VEURE

Gnutti, R. (director) (2016)

En el mismo barco

[Documental]

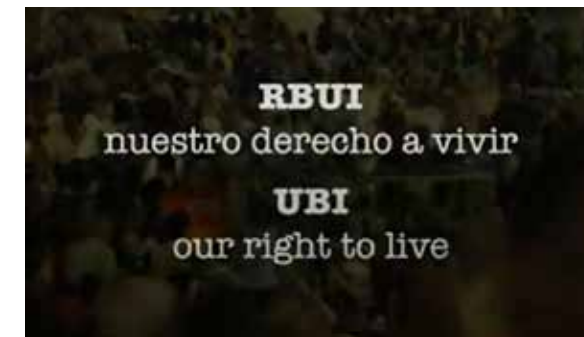
Espanya, 72 min

Documental que parla de com aquest vaixell, metàfora de la nostra civilització, té al davant una oportunitat única: els avenços tecnològics podrien ser la clau per aconseguir un món millor i més just, però, si no aprenem a administrar-los, i no reorientem el timó d'aquest vaixell, el futur podria ser amenaçat. Al film s'escolten les veus dels especialistes més importants sobre el tema i de personatges tan emblemàtics com Zygmunt Bauman o l'expresident d'Uruguai, José Mujica, però no es deixen d'atendre els testimonis de la gent comuna, com tots i totes nosaltres.

Orús, A. (director i productor) (2018)

RBUI, nuestro derecho a vivir [Documental]

Espanya, 41 min

Aquest documental parla sobre el dret de tots els éssers humans a subsistir pel sol fet d'haver nascut. És una idea que té una certa història, però que s'ha propagat espectacularment en els últims anys, sobretot a causa del fet que la tecnologia amenaça amb deixar la majoria de la població sense una ocupació que serveixi per cobrir les seves necessitats. El film està compost principalment per entrevistes, realitzades no només als fundadors, que porten més de trenta anys treballant per fer possible aquesta idea, sinó també a acadèmics i activistes, que ens relaten les seves activitats i experiències arreu del món.

PER LLEGIR

Raventós, D. (2021)
La Renta Básica, ¿por qué y para qué?
 Madrid: Los libros de la Catarata

Standing, G. (2018)
La renta básica: Un derecho para todos y para siempre
 Barcelona: Pasado y Presente

Raventós, S. (2010)
Crisis, salud mental y renta básica
 [Capítol del llibre
La Renta Básica en la era de las grandes desigualdades,
 ed. per D. Casassas
 i D. Raventós]
 Barcelona: Montesinos

Uns calçotets no són un vestit, ni un subsidi condicionat, és una renda bàsica. Des de fa més de tres dècades, l'associació internacional Basic Income Earth Network defineix aquest concepte com una "assignació monetària, individual, incondicional i universal", però aquesta proposta suscita multitud de preguntes: Es tracta d'una proposta justa? Quan parlem de justícia, a què ens referim? I pel que fa al finançament, hi ha realment alguna manera de fer-la possible econòmicament? Les esquerres i les dretes que afirmen defensar-la, es refereixen al mateix? Què aporten els debats feministes sobre la renda bàsica a la fonamentació d'aquesta? Per què els sindicats han estat en general refractaris a aquesta proposta? Què ens diuen els experiments realitzats fins ara sobre la relació de la renda bàsica amb la salut mental? Aquestes qüestions relacionades amb la filosofia política, l'economia i la política es discuteixen en aquest llibre.

Després de gairebé 40 anys defensant la renda bàsica universal com a eina per lluitar contra la desigualtat i la pobresa al món, Standing ha escrit una guia clara i exhaustiva explicant què és la renda bàsica, per què és la idea més radical i necessària en la nova economia mundial i com fer-la realitat. L'autor manifesta que, lluny de ser una utopia, la renda bàsica és un dret de qualsevol ciutadà i, des de tots els sectors de l'economia mundial, s'està considerant com una necessitat social en un futur on el treball, tal com el coneixem, està en vies de desaparició. A més, el llibre conté un epíleg de Daniel Raventós i David Casassas explicant la viabilitat i necessitat de la renda bàsica a Espanya.

En l'actualitat, la renda bàsica és una mesura que va a contracorrent de les tendències dominants en la política econòmica actual. No obstant, no són pocs els que coincideixen a considerar que la renda bàsica és encara més necessària en una situació de crisi que en temps de bonança: en primer lloc, perquè l'extrema vulnerabilitat social i econòmica a la qual una crisi condemna als qui la viuen exigeix respostes fermes en termes de garantia d'uns ingressos bàsics per al conjunt de la població, i en segon lloc, perquè, en situacions de crisi més que mai, però no només en aquestes, es fa necessari dotar el conjunt de la ciutadania del poder de negociació que confereix el fet de tenir l'existència material garantida, un poder de negociació que ha de permetre l'emergència de noves i diverses formes d'interacció social i econòmica, assentades en projectes de vida concebuts i desplegats de forma autònoma en el si de comunitats humanes no fracturades.

PER LLEGIR MÉS

Raventós, S. (2021). [Renta Básica universal: un freno para los problemas de salud mental](#). Catalunya Plural, 29 de maig de 2021.

En aquest article es parla del projecte de Renda Bàsica que des del Govern de la Generalitat de Catalunya es vol tirar endavant i que l'actual president ha defensat en alguna ocasió. Un projecte que seria en bona mesura un fre als problemes de salut mental, com han mostrat diverses experiències i programes de Renda Bàsica durant els últims anys arreu del món.

ENLLAÇ D'INTERÈS

www.redrentabasica.org. Web de la Xarxa Renda Bàsica que va iniciar la seva activitat a principis de 2001. Un bon nombre de persones que ja portaven una dècada promovent la proposta de la Renda Bàsica, amb aquest o un altre nom, i investigant determinats aspectes d'aquesta, van decidir constituir l'Associació. Els seus objectius són "la promoció i difusió d'estudis i la investigació científica sobre la Renda Bàsica, per a un millor coneixement de la proposta i de la seva viabilitat". La Xarxa Renda Bàsica és una secció oficial de l'organització internacional [Basic Income Earth Network \(BIEN\)](#) des de 2002.

NOTÍCIES AFIN

SexAFIN creix

La Diputació de Barcelona ha aprovat el finançament per sisè any consecutiu per desenvolupar el projecte "SexAFIN: educació afectivosexual i reproductiva a les escoles de primària" en tres comunitats educatives de la comarca del Penedès, amb l'objectiu de conèixer què saben els infants sobre sexualitat i com les persones adultes transmeten -o no- informació sobre el tema. El projecte, que ha rebut una subvenció de 4.401,34 €, inclou també una part comunitària.

L'Ajuntament de Barcelona també ha aprovat el finançament de 20.000 € perquè la modalitat Sex-AFIN-APS realitzi activitats d'aprenentatge i servei on els infants participen de la seva pròpia educació sexual, treballant de manera col·lectiva el contingut i el format d'aquesta.

L'Ajuntament de Vacarisses finançarà també per segon any consecutiu el desenvolupament del projecte SexAFIN a les dues escoles del municipi.

Subvenció del Memorial Democràtic

El Memorial Democràtic de la Generalitat de Catalunya ha aprovat el finançament del projecte "Fem Memòria: Relats de desplaçaments i adopcions forçades a Espanya", que serà desenvolupat pel Grup AFIN i liderat per la doctora Chandra Kala Clemente, l'objectiu del qual és contribuir al coneixement i recuperació de la memòria sobre les adopcions irregulars a Espanya a través d'una plataforma web amb recursos i experiències personals i familiars a disposició de la ciutadania.

Projecte sobre rituals estacionals a Catalunya

L'Observatori del Patrimoni Etnològic Immaterial (OPEI) de la Generalitat de Catalunya ha aprovat el finançament de 2.830 € pel projecte "Samhain i Tots Sants a Catalunya. Rituals estacionals, culte als morts i sacralització de la natura en els nous imaginaris culturals", l'equip investigador del qual està format per Victòria Badia, membre del Grup AFIN, la doctora Sibila Vigna de la Universidad de la República de Uruguay i Anaïs Madera de la Universitat de Barcelona. El projecte pretén ser una aproximació etnogràfica a les pràctiques rituals que s'estenen en les darreres dècades a Catalunya formant part del pluralisme religiós i espiritual que caracteritza les societats occidentals contemporànies. L'estudi se centra en les celebracions estacionals de dos grups determinats: un legalitzat i establert, anomenat Hermandad Druida Dún Ailline; i l'altre no formalitzat, de caire domèstic, que durà a terme la celebració del ritual al Baix Empordà (Girona).

Jornades doctorals AFIN

El proper 4 de novembre es realitzaran les 1es Jornades Doctorals AFIN online, amb l'objectiu de compartir els resultats de les investigacions que s'estan desenvolupant en el Grup AFIN en l'àmbit de l'Antropologia de la Salut Sexual i Reproductiva. Per inscriure's cal enviar un e-mail a c.afin@uab.cat

1ª JORNADA DOCTORAL AFIN 2022

14:30 - 15:15 Karen Gena (doctoranda AFIN y gerente senior de marketing)
Madre o ejecutiva: (des)encuentros al interior de las organizaciones empresariales peruanas
15:15-16:00: Estel Malgosa (doctoranda FI-AFIN)
La construcción de la sexualidad en la infancia. Una aproximación a la sexualidad de niños y niñas de las escuelas de Cataluña.
16:00-16:45: Vanessa Mantilla (doctoranda FPU-AFIN)
Itinerarios terapéuticos de las mujeres con malestares menstruales en búsqueda de tratamiento médico. Un análisis antropológico de la endometriosis en el contexto de Cataluña
17:00-17:45: Lynne McIntyre (doctoranda AFIN y psicoterapeuta)
El uso de ritual para (hacer frente a) las pérdidas gestacionales en España: ¿Fenómeno nuevo o tradición centenaria?
17:45-18:30: Zihan Wang (doctorando AFIN)
Conflict of Identities: The Intersection of Sexuality, Culture and Migration among Chinese Homosexual Men in Spain

MÁS INFORMACIÓN :
 +34 93 581 46 40
c.afin@uab.cat
<https://afin-barcelona.uab.cat>

4 NOVIEMBRE 2022
 CENTRO AFIN Y ONLINE (TEAMS)

Nou projecte sobre pèrdues reproductives precoces

Iniciem un nou projecte d'investigació destinat a explorar les experiències i necessitats en l'abordatge de les pèrdues reproductives precoces, aquelles que succeeixen durant el primer trimestre d'embaràs. Els dos principals objectius de l'estudi, finançat per la Convocatòria Conecta de l'Observatori Social de la Fundació "la Caixa", són dimensionar l'abast de las pèrdues reproductives identificant-ne l'impacte en aquells qui les experimenten i en els qui els acompanyen –professionals sanitaris, família i entorn proper– i suggerir intervencions i protocols d'actuació en salut física, psicològica i social, transferibles i escalables, basats en l'evidència.

El projecte és a càrrec del Grup d'Investigació i Laboratori de Prestació de Serveis AFIN, Universitat Autònoma de Barcelona, liderat per la doctora Diana Marre; el Grup de Investigación sobre Población, Medio ambiente y Desarrollo (POMADE), Universidad de Alicante, liderat per la doctora María José Rodríguez Jaume i el Servei de Ginecologia, Obstetrícia i Reproducció Assistida, Institut d'Investigació Hospital de la Santa Creu i Sant Pau, liderat per la doctora Elisa Llurba Olivé.

Jornada a Valladolid: Transformant l'escola

El pròxim 10 de novembre a la tarda tindrà lloc a la Facultat d'Educació de Valladolid la Jornada "Transformant l'escola: de la protecció a la inclusió". Organitzada pel Grup AFIN i l'Asociación Regional de Familias Adoptantes de Castilla y León (ARFACYL) en el marc del projecte europeu **BRIGHTER FUTURE**, han col·laborat per a fer possible la seva celebració la Universidad de Valladolid, CORA (la Federació d'Associacions de l'Adopció i l'Acolliment) i ASE-AF (l'Associació Estatal d'Acolliment Familiar). L'objectiu de l'esdeveniment és doble: d'una part, presentar els resultats del projecte; de l'altra, discutir-los amb persones que han passat en la seva infància per l'experiència d'estar sota la tutela de l'Estat, professionals de l'educació i el sistema de protecció i altres investigadors. Al final de la jornada, es projectarà "**Así crecen los enanos**", un documental que posa el focus en les mancances de l'acolliment residencial com a forma de protecció de la infància i, a continuació, tindrà lloc un col·loqui amb el director i les persones participants en la jornada.

El programa complet es pot consultar [en aquest enllaç](#). La inscripció és gratuïta i oberta a professionals, estudiants i qualsevol persona interessada en la seva temàtica, però us preguem que empleu aquest breu [formulari d'inscripció](#).

La comunitat Sikka de Flores es dona a conèixer a Segovia (Espanya)

Del 19 al 25 de setembre va tenir lloc la segona edició de CASA Film Arts Festival a Segovia (Espanya) amb la projecció de nombroses pel·lícules, concerts, activitats artístiques i trobades amb autores i autors actuals de l'àmbit cultural i acadèmic. Aquest festival internacional organitzat per l'Oficina d'Igualtat de Gènere de IE University va comptar amb la col·laboració de FILMIN, l'Ayuntamiento de Segovia i la Junta de Castilla y León, en el marc del Pacte d'Estat contra la violència de gènere.

Alicia Paramita Rebuelta Cho, integrant del Grup AFIN, hi va participar donant projecció a la seva tesi doctoral desenvolupada en el context del grup, amb una beca FPU, llegida el 2019: *Madres y Matronas: Prácticas y Políticas Reproductivas en la cultura sikka de la Isla de Flores, Indonesia*, a través d'una Exposició fotogràfica a la coneguda Casa de la Lectura, ubicada al centre de Segovia, i d'un taller pràctic que fusionava el ioga i l'antropologia social i cultural.

L'exposició fotogràfica "Un paseo por la Isla de Flores, Indonesia: Conocimiento ancestral femenino" va estar oberta al públic entre el 23 de setembre i el 22 d'octubre. Les imatges exposades, que mostren rutines locals, així com pràctiques relacionades amb el procés reproductiu, les va fer Alicia amb la seva càmera rèflex durant el seu treball de camp amb la comunitat sikka.

La pràctica-taller de ioga ha suposat un repte per a Alicia fusionant la seva passió pel ioga i l'antropologia. En aquesta, les persones assistents van experimentar a través del cos sensacions que intentaven transportar-les a l'Illa de Flores mitjançant música, aromes i recreació de rituals.

Educació Sexual Integral per a la prevenció de les violències

La XXXIX Convocatòria de Fons de Solidaritat de la Fundació Autònoma Solidària (UAB) ha aprovat el finançament de 11.789,88 € per a l'organització i realització d'un debat relacionat amb el projecte d'investigació-acció "SexAFIN-Ciudad Juárez" entorn de què sap la infància sobre la sexualitat, la qual cosa permetrà l'extensió de dos anys (2022-2024) al projecte iniciat el 2018. El debat comptarà amb diversos agents locals que treballen sobre educació sexual a l'àrea de frontera entre Mèxic i Estats Units, per compartir experiències i trobar estratègies comunes per tal d'abordar l'educació sexual integral, fomentar els drets de la infància, les relacions sanes i segures i la prevenció de violències.

Participen al projecte la Mtra. Rosa Elia Aguirre (Universidad Pedagógica Nacional del Estado de Chihuahua), la Dra. Edith Vera (Universidad Autónoma de Ciudad Juárez), el Dr. Francisco Lara i la Mtra. Ana Vera (Instituto Nacional de Antropología e Historia), la Mtra. Elvira Urrutia del Instituto Municipal de las Mujeres de Ciudad Juárez, i l'equip SexAFIN-Barcelona, format per la Dra. Diana Marre, Estel Malgosa i la Dra. Bruna Alvarez, qui coordina el projecte.

Número especial sobre "ansietats demogràfiques"

S'ha publicat el doble número especial "Demographic Anxieties in the Age of 'Fertility Decline'" al *Journal Medical Anthropology* coordinat per Silvia De Zordo, Diana Marre i Marcin Smietana. Aquesta publicació mostra com les 'ansietats demogràfiques' vinculades a la 'disminució de la fertilitat' es mobilitzen en les polítiques reproductives arreu del món. El text inclou una introducció dels editors, un epíleg de Sarah Franklin i articles de Tianqi Huang, Anindita Majumdar, Jessaca Leinaweaver, Maya Unnithan & Ben Kasstan, Heather McMullen & Katie Dow, Claudia Mattalucci & Silvia De Zordo, Irene Maffi, Inna Leykin & Michele Rivkin-Fish, Bruna Alvarez & Diana Marre, Sarah Marie Hall, Cecilia Rustoyburu & Lucía Ariza. Els qui tinguin interès en el tema o hi treballin poden trobar més informació [en aquest enllaç](#).

Celebració de la Summer School del projecte Brighter Future

Del 29 d'agost al 2 de setembre de 2022 va tenir lloc l'Escola d'Estiu del projecte **BRIGHTER FUTURE** a la Universitat de Groningen (Països Baixos). Durant la setmana, estudiants universitaris i professionals internacionals van reflexionar i van discutir críticament sobre la creació d'escoles més inclusives i segures per a nens, nenes i adolescents en cura alternativa i adoptats. Un excel·lent equip internacional es va reunir entorn d'un ric programa de comunicacions i tallers.

El primer dia es va centrar en la interrelació entre el sistema de protecció infantil i l'educació. L'objectiu era proporcionar un marc general per al projecte i per a la política del sistema de protecció de la infantesa. Durant el segon dia, l'equip va reflexionar sobre la importància d'abraçar tota una comunitat escolar i analitzar les experiències adverses de la infància des d'una perspectiva ecològica per a desenvolupar escoles i activitats inclusives. A més, les persones participants van reflexionar sobre altres aspectes com ara les senyals d'alerta, la resiliència i la regulació emocional. El tercer dia va començar amb sessions participatives (i divertides) sobre com construir, mantenir i reparar relacions. La conversa i les activitats van girar entorn de la importància d'adquirir una actitud empàtica i de respectar les opinions de les altres persones per a desenvolupar un millor treball col·laboratiu i evitar l'escalada de conflictes. Addicionalment, ens vàrem plantejar l'ús de la metodologia Q com una alternativa per a potenciar la participació social dels nens i nenes a l'escola. Durant el quart dia, l'equip va treballar en el respecte a la

història personal i la importància de la interseccionalitat per a aconseguir l'equitat educativa. El dia va acabar amb una experiència professional i personal d'un adult que ha estat involucrat en el sistema d'atenció a joves, primer com a persona tutelada i, més endavant, de manera professional. L'Escola d'Estiu va acabar amb una sessió interactiva on els participants van recopilar missatges clau per a la política, la pràctica i la recerca.

Donem les gràcies a les persones participants per les seves contribucions i per la qualitat de les nostres discussions i intercanvis. Va ser una gran experiència!

